

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 112/2011-7

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 23. novembra 2011 predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Zvolen, zastúpeného samosudcom JUDr. M. K., na začatie konania o súlade § 36 ods. 3 prvej vety zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov s čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Zvolen o d m i e t a ako zjavne neopodstatnený.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 13. júna 2011 doručený návrh Okresného súdu Zvolen (ďalej aj „okresný súd“ alebo „navrhovateľ“), zastúpeného samosudcom M. K., na začatie konania o súlade § 36 ods. 3 prvej vety zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný

poriadok“) s čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

Vo svojom návrhu navrhovateľ uviedol, že pred okresným súdom je pod sp. zn. 3 T 51/2009 vedené konanie proti obžalovanému Ing. M. S. (ďalej len „obžalovaný“), stíhanému pre trestný čin neoprávneného používania cudzieho motorového vozidla podľa § 249a ods. 1 Trestného zákona účinného do 31. decembra 2005. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 3 T 51/2009 zo 16. decembra 2009 (ďalej len „rozsudok zo 16. decembra 2009“) obžalovaného spod obžaloby oslobodil z dôvodu podľa § 285 písm. a) Trestného poriadku. V konaní predchádzajúcom vyneseniu rozsudku zo 16. decembra 2009 sa okresný prokurátor domáhal výsluchu svedka konateľa spoločnosti Z., s. r. o., B., JUDr. P. K., ktorý je zároveň obhajcom obžalovaného v predmetnom konaní. Uvedený návrh okresného prokurátora na výsluch JUDr. P. K. bol okresným súdom zamietnutý.

Proti rozsudku zo 16. decembra 2009 podal okresný prokurátor odvolanie, v ktorom okrem iného poukazoval aj na zamietnutie jeho návrhu na výsluch JUDr. P. K. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) uznesením sp. zn. 5 To 113/2010 z 23. novembra 2010 (ďalej len „uznesenie z 23. novembra 2010“) podľa § 321 ods. 1 písm. a), b) a c) Trestného poriadku rozsudok zo 16. decembra 2009 zrušil a vrátil vec na jej nové prejednanie a rozhodnutie okresnému súdu. V rámci odôvodnenia uznesenia z 23. novembra 2010 krajský súd uviedol, že okresný súd nemal „*pripustiť JUDr. P. K. ako obhajcu, keďže tento advokát môže byť eventuálne vypočutý ako svedok*“, a súčasne poukázal na povinnosť okresného súdu v ďalšom konaní umožniť obžalovanému využiť jeho právo obhajoby prostredníctvom iného advokáta.

Na základe výzvy okresného súdu z 19. januára 2011 podal obžalovaný prostredníctvom svojho obhajcu 9. marca 2011 „*podnet na prerušenie trestného stíhania pre domnienku rozporu všeobecnej záväzného právneho predpisu nižšej právnej sily so všeobecne záväzným právnym predpisom vyššej právnej sily*“, v ktorom „*argumentoval ustanoveniami čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných*

slobôd, čl. 14 ods. 3 písm. d) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach“, pretože podľa jeho názoru neexistujú dôvody na jeho vylúčenie z obhajoby obžalovaného.

V odôvodnení svojho návrhu okresný súd ďalej uviedol: *«V danom prípade dochádza ku konfliktu medzi verejným záujmom na usvedčení a potrestaní páchatel'ov trestných činov a základným ústavným právom na voľbu obhajcu, pričom odvolací súd vo svojom rozhodnutí uprednostnil verejný záujem. Takýto výklad ustanovenia § 36 ods. 3 Tr. poriadku neobstojí, nakoľko vybočuje zo štandardov výkladu a došlo by k neprípustnému zásahu do ústavne zaručeného práva obžalovaného na obhajobu. Trestný poriadok je budovaný na zásade priority voľby obhajcu, ktorú je obžalovaný oprávnený uplatniť v ktoromkoľvek štádiu konania a preto je zásadne vecou obžalovaného, či toto právo využije a koho obhajobou poverí. Ak si obžalovaný obhajcu sám zvolil, môže štát do slobodného výberu zasahovať výlučne za splnenia zákonom stanovených podmienok, ktoré je potrebné vykladať vždy reštriktívne so zreteľom na jeho ústavne zaručené práva. V prípade, ak by ustanovenie § 36 ods. 3 Tr. poriadku umožňovalo výklad oprávňujúci súd zasiahnuť do práva obžalovaného na voľbu obhajcu, išlo by o rozpor tohto ustanovenia s čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky. Trestný poriadok ako procesný predpis navyše nijako bližšie neupravuje postup súdu pri vylúčení advokáta ako zvoleného obhajcu z obhajoby. V prípade, ak by bol výklad § 36 ods. 3 Tr. poriadku uskutočnený odvolacím súdom považovaný za správny, je toto ustanovenie v rozpore s ústavne garantovaným právom obžalovaného na obhajobu.*

So zreteľom na vyššie uvedené okolnosti je predkladateľ toho názoru, že právna úprava ustanovenia § 36 ods. 3 veta prvá Tr. poriadku (zákon č. 301/2005 Z. z.) v časti formulácie „obhajcom nemôže byť advokát, ktorý bol ako svedok prejednávaného skutku“ nie je v súlade s čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.»

II.

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy rozhoduje ústavný súd o súlade zákonov ústavou.

Podľa čl. 144 ods. 2 ústavy ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

Podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh na začatie konania súd.

Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd začne konanie, ak návrh podá súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou. Podľa § 19 zákona o ústavnom súde sa súdom podľa § 18 ods. 1 písm. d) uvedeného zákona rozumie príslušný senát alebo samosudca. Podľa § 21 ods. 4 zákona o ústavnom súde ak je účastníkom konania súd, zastupuje senát jeho predseda.

Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) zákona o ústavnom súde dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene, môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Podľa čl. 6 ods. 3 dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu, má tieto minimálne práva:

a) byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia proti nemu;

b) mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby;

c) obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú;

d) vylúčať alebo dať vylúčať svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a výsluch svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok, ako svedkov proti sebe;

e) mať bezplatnú pomoc tlmočníka, ak nerozumie jazyku používanému pred súdom alebo týmto jazykom nehovorí.

Podľa čl. 50 ods. 3) ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Navrhovateľ namieta neústavnosť ustanovenia § 36 ods. 3 prvej vety Trestného poriadku. Vo svojej argumentácii vychádza z toho, že Trestný poriadok ustanovuje zásadu priority voľby obhajcu, a preto jeho ustanovenie § 36 ods. 3 prvá veta, ktoré umožňuje zasiahnuť do práva obvineného na zvolenie si obhajcu, pokiaľ bol obhajca svedkom prejednávaneho skutku, je v rozpore s čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 3 dohovoru.

Podľa § 36 ods. 3 Trestného poriadku obhajcom nemôže byť advokát, ktorý už bol pribratý ako znalec, tlmočník alebo prekladateľ alebo ktorý bol ako svedok prejednávaneho skutku. Obhajca nemôže byť vypočúvaný ako svedok o skutočnostiach, ktoré sa dozvedel pri výkone obhajoby.

Z uvedeného vyplýva, že ustanovenie § 36 ods. 3 prvej vety Trestného poriadku ustanovuje nezlučiteľnosť funkcie obhajcu v konaní s postavením znalca, tlmočníka,

prekladateľa alebo svedka prejednávaného skutku, čím obmedzuje právo obvineného na obhajcu podľa vlastného výberu, resp. právo na zvolenie si obhajcu zaručené čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru.

Právo na obhajcu podľa vlastného výberu nemôže byť považované za absolútne. Zmenu v osobe obhajcu v priebehu konania je možné považovať za výrazný zásah do práva na obhajobu, a preto každý takýto zásah musí byť regulovaný zákonom a spočívať na závažných dôvodoch sledujúcich naplnenie legitímnych cieľov. Obmedzenie práva na zvolenie si obhajcu, resp. práva na obhajobu, musí byť vždy spojené s prijatím opatrení zabraňujúcich zásahu do práva obvineného na spravodlivý proces.

V napadnutom ustanovení zákona bola jasne uprednostnená vo vzťahu k osobe advokáta jeho funkcia svedka v trestnom konaní pred funkciou obhajcu. Svedok je fyzická osoba rozdielna od obvineného, ktorá bola orgánom činným v trestnom konaní vyzvaná, aby ako svedok vypovedala o skutočnostiach dôležitých pre trestné konanie, ktoré sama vnímala svojimi zmyslami. Svedok je teda osobou nezastupiteľnou v konaní a jeho bezprostredné vnímanie určitej skutočnosti dôležitej pre trestné konanie znamená vznik určitého vzťahu, resp. pomeru k veci, pre ktorý nemôže byť vo veci považovaný za nezaujatého.

Naproti funkcii svedka je v napadnutom ustanovení postavená funkcia obhajcu, ktorého úlohu však môžu splniť viacerí advokáti, resp. osoby zapísané do zoznamu advokátov, pretože Trestný poriadok pre obhajcu určuje jedinú podmienku, a to že musí byť advokát (§ 36 ods. 1 Trestného poriadku). Advokát je povinný poskytovať obvinenému potrebnú právnu pomoc, na obhajovanie jeho záujmov účelne využívať prostriedky a spôsoby obhajoby uvedené v zákone, najmä starať sa o to, aby boli v konaní náležité a včas objasnené skutočnosti, ktoré obvineného zbavujú viny alebo jeho vinu zmierňujú (§ 44 ods. 2 Trestného poriadku). Z uvedené vyplýva, že každý advokát ako obhajca obvineného v konaní v plnom rozsahu garantuje zachovanie obhajobných práv obvineného.

Účelom trestného konania je náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie ich páchatel'ov v súlade so zákonom a za súčasného rešpektovania základných

práv a slobôd fyzických a právnických osôb. V zhode s týmto účelom je koncipované aj ustanovenie § 36 ods. 3 prvej vety Trestného poriadku, ktoré prispieva k zabezpečeniu objektivity a spravodlivosti trestného konania, t. j. k naplneniu práva na spravodlivé konanie, ktorého súčasťou je aj právo na zvolenie si obhajcu.

Nezastupiteľnosť osoby vo funkcii svedka, ktorá v rámci dokazovania môže ovplyvniť dosiahnutie účelu trestného konania, a tým aj naplnenie práva na spravodlivé konanie, možno považovať za legitímny dôvod oprávňujúci, resp. dostatočne odôvodňujúci zásah do práva na obhajobu, resp. práva na zvolenie si obhajcu. Inak povedané, realizácia práva na obhajobu nie je ustanovením § 36 ods. 3 Trestného poriadku znemožnená alebo obmedzená do takej miery, aby mohla spôsobiť zásah do práva na spravodlivé súdne konanie. Ani samotná podstata základného práva na obhajobu nie je týmto ustanovením dotknutá, keďže zásah do tohto práva je zhojený zvolením si nového obhajcu obvineným, a na druhej strane podporuje dosiahnutie verejného záujmu na odhalení trestných činov a potrestaní ich páchatel'ov.

Pre úplnosť je napokon potrebné poukázať na to, že obhajca nie je povinný vypovedať o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s poskytovaním právnych služieb, t. j. v prípade, ak by svojou výpoveďou porušil zákonom ustanovenú povinnosť mlčanlivosti (§ 129 ods. 2 Trestného poriadku).

Európsky súd pre ľudské práva už v rámci svojej judikatúry konštatoval, že právo na obhajobu nie je absolútne a možnosť jeho obmedzenia dokazuje aj jeho judikatúra. V rámci nej už vyslovil, že čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru zaručuje, že konanie proti obvinenému sa neuskutoční bez adekvátneho zastúpenia obhajoby, ale nedáva obvinenému právo rozhodnúť, akým spôsobom by jeho obrana mala byť zabezpečená. Rozhodnutie, ktorá zo zmienych alternatív zastupovania obvineného by mala byť vybratá, konkrétne sťažovateľovo právo obhajovať sa sám alebo byť zastúpený ním zvoleným zástupcom alebo za určitých okolností obhajcom ustanoveným súdom, závisí na aplikovateľnej legislatíve alebo pravidlách súdu (pozri X. v. Norway, č. 5923/72, rozhodnutie Komisie z 30. mája 1975).

Napriek nevyhnutnosti dôvery vo vzťahu medzi advokátom a klientom, právo zvoliť si obhajcu nemôže byť považované za absolútne. Nevyhnutne podlieha určitým obmedzeniam s ohľadom na prípady bezplatnej právnej pomoci a tiež s ohľadom na prípady, v ktorých je vecou súdu rozhodnúť, či záujem spravodlivosti požaduje, aby obvinený bol obhajovaný ním menovaným obhajcom. Pri menovaní obhajcu súd musí určite zohľadniť prania obvineného ako obhajovaného. Súd však môže tieto prania obísť, pokiaľ existujú relevantné a dostatočné dôvody na prijatie záveru, že je to nevyhnutné v záujme spravodlivosti (pozri *Croissant v. Germany*, rozsudok z 25. septembra 1992, § 29).

Ustanovenie § 36 ods. 3 prvej vety Trestného poriadku obmedzenie výberu obhajcu limituje možnosťou vylúčenia advokáta z výkonu obhajoby z dôvodov sledujúcich dosiahnutie legitímneho cieľa. Obvinený si môže v konaní zvoliť za svojho obhajcu akéhokoľvek iného advokáta, aby ho zastupoval. Samotné trestné konanie tak netrpí žiadnou nevýhodou obhajoby alebo nespravodlivosťou, v dôsledku ktorej by obvinenému bolo znemožnené predložiť súdu svoje argumenty v záujme ochrany svojich práv. Ústavný súd preto dospel k záveru, že ustanovenie § 36 ods. 3 prvej vety Trestného poriadku umožňujúce vylúčiť obhajcu zo zastupovania obvineného je v súlade so základným právom podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj právom podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru.

V preskúmvanej veci ústavný súd už pri predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde dospel k záveru, že napadnuté ustanovenie § 36 ods. 3 prvej vety Trestného poriadku nesignalizuje skutočnosti, ktoré by boli po prijatí návrhu na ďalšie konanie spôsobilé na vyslovenie nesúladu napadnutého ustanovenia s ústavou a dohovorom a vzhľadom na to návrh navrhovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnený.

Nad rámec tohto odôvodnenia ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že podaným návrhom navrhovateľa sa zaoberal napriek tomu, že nespĺňal všetky náležitosti predpísané zákonom, predovšetkým v návrhu neformuloval dostatočne petit, t. j. návrh svojho rozhodnutia, nepredložil uznesenie o prerušení konania ani kópie rozhodnutí, na ktoré sa vo svojom návrhu odvoláva.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. novembra 2011